

in poljih; saj je v živež živalim, ki so nam neogibno potrebne, in brez katerih bi tako reči ne mogli biti!

Če plevel škoduje žitu, pa povrnejo vso škodo zdravilne rastline tisočerkokrat. So zelišča, ki jih nismo ne sejali ne sadili, ob kratkem, ki nismo nič posla imeli ž njimi, pa so nam vendar večkrat dobro zdravilo. Pa kdo človeku ustreže! Kaj nek bi bilo, ko bi narava tako nemila bila, kakor ni? Po „Nan.“

Znanstvene stvari.

Zapisnik

35. odborove skupščine slovenske Matice

17. novembra 1875. leta.

Ko so se bili zbrali gospodje odborniki: Kozler, Marn, Močnik, Pieteršnik, dr. Poklukar, Praprotnik, Sovan, Stegnar, dr. Strbenec, Svetec, Šolar, Tomšič, Tušek, Vavrū, Vilhar, Wiesthaler in Žakelj, je začel predsednik dr. Jan. Bleiweis skupščino, v kateri so se razpravljale sledeče reči:

Ko se prečitata pismi gosp. odbornikov prof. Majciger-a v Mariboru in prof. Urbasa v Trstu, v katerih naznanjata, da zarad šolskih opravkov ne moreta priti v sejo, se

1. zapisnik 34. odborove skupščine 15. julija l. 1875 odobri s tem popravkom, da je gospod odbornik Parapat (točka 7. tega zapisnika) le rekel, da more biti pošlje v „letopis“ za 1875. l. spis „regeste kamnš kega mesta“.

2. Poročilo tajnikovo.

- a) Matica se je vdeležila razstave učnih pripomočkov v Gorici preteklih šolskih počitnic z vsemi deli, kar jih je izdala. Dober nasledek tega se kaže v tem, da se od tam v novjšem času ljudje bolj pogostoma oglašajo za Maticine knjige.
- b) Odbor slovenske Matice je bil poslal 2. septembra t. l. biskupu Strossmayerju v Djakovo o priliki njegove škofovske petindvajsetletnice tako le adreso:

„Vaša Preuzvišenost! Došel je tudi Slovenecem mili glas, da preteklo je ravnokar 25 let, kar Vas je previdnost Božja posadila na prestol Diakovaške biskupije, i da narod jugoslavenski bude slavil spomin tega za zgodovino svojo vele-pomenljivega časa. Vdeležiti se vsaj v duhu te svečanosti, veleva i tudi Slovencem sveta dolžnost, kajti tudi mi blagoslovimo oni dan, ko je Preuzvišenost Vaša bila poklicana na mesto, na katerem je Vašemu za blagor vsega jugoslavenskega naroda plamtečemu srcu mogoče postalo, dejansko dovršiti to, kar so plemenite namere i bistri um Preuzvišenosti Vaše potrebno spoznale za prosveto, duševni razvoj i blagor dolgo dolgo zapuščenega naroda. — Globoko so se v srca naša vtisnile besede Vaše Preuzvišenosti, s katerimi ste že pred mnogimi leti tudi nas Slovence vzeli v okrilje Svoje, i kar so besede takrat izgovorile, to tudi v preblagem dejanji mnogokrat izpričali. Matica slovenska je združba Slovencev; ona je po udih svojih, razprostrjenih po vsi zemlji slovenski, zástop duševne Slovenije; ona tedaj o tem slovesnem momentu, ko Preuzvišenost Vaša obhaja 25letni spomin biskupovanja, je tudi pravni organ, v kolo stopiti z nebrojnimi jugoslavenskimi brati, ki Preuzvišenosti Vaši 5. dne t. m. poklanjajo hvaležnosti navdušene čestitke, i ž njimi vred iz globočine srca klicati: Dobrotni B g

ohrani še mnogaja leta jugoslavenskemu narodu Pokrovitelja velikodušnega, ki mu je stvaril novo dôbo — dôbo književnega in narodnega preporodja!“

Na to adreso je dobil odbor od biskupa Strossmayerja to-le zahvalno pismo: „Slavnomu odboru matice slovenske u Ljubljani. Sa radošću i uprav uzhićenjem pročitah list Vaš od dana 2. rujna t. g. ter evo hitim izraziti Vam najsrdačniju zahvalnost na prijateljskoj uspomeni i iskrenoj čestitci prigodom moje biskupske dvadeset i petgodišnjice. Želeć braći Slovencem u svih plemenitih nastojanjih obilni božji blagoslov, ostajem sa odličnim štovanjem toga sl. odbora ponižni sluga Strossmayer l/r., biskup. U Djakovu dne 10. rujna 1875.“

Odbor vzame to pismo radostno na znanje.

- c) Prof. Urbas v Trstu piše, da spisuje Costov životopis, da bi pa vendar rad zvedel, koliko po priliki tiskanih pôl naj spis obsega. — Odbor sklone pisati mu, naj izdeluje životopis po svojem lastnem načrtu tako, da bo primeren javnemu delovanju mnogozasluženega rodoljuba, ter ga dovrši tedaj, da Matica izdá životopis v prihodnjem letu.
- d) Prof. Majciger v Mariboru piše, da z obljubljenim delom „Čehi“ (za II. del Slovanstva, ki bo 1876. leta izišel na svetlo) do novega leta pri najboljši volji ne more priti do izvršitve. „Šola posrkuje — pravi — moje moči v taki meri, da mi za postranska dela — in to je pri naših razmerah vendar le slovensko pisateljstvo, — prav malo časa ostaja. M ram najmanj še za 1/4 leta od novega leta počenši prositi.“ — Odbor vzame to poročilo na znanje.
- e) Zagrebški in Celovski dijaki se zahvalujejo za obilno število podarjenih jim knjig. — Kar se vzame na znanje.
- f) Knjigar Giovanni Fajini v Milanu se zahvaluje za dano mu privoljenje, da je smel izdati v drugič Debeljakovo slovnico nemško-italijansko za Italijane, ter pošilja pet iztisov te knjige. — Odbor vzame to na znanje ter sklone na gosp. Šolarjev predlog, da Matica obdrži en iztis sama, druge pa razdeli knjižnicam, in sicer: licejski, gimnazijski, realski v Ljubljani, in pa knjižnici Novomeške realne gimnazije.
- g) Rektorat in senat Zagrebškega sveučilišča je poslal „spomenico na svetčano otvaranje toga prvoga hrvatskoga sveučilišta dana 10. listopada 1874“ s sledećim pismom od 31. avgusta t. l.:
„Ako smo zakasnili odgovoriti bratskim čestitkam, kojimi ste pozdravili naše novorođeno sveučilište, pripišite želji, koju smo gojili, da Vam predstavimo sliku postanka ovoga sveučilišta i one svečanosti, kojoj ste Vi Vašim sućešćem umnožili sjaj. Ta slika stoji jur savršena pred Vašima očima u spomenici, koju imamo čast Vam ovdje poslati, te u kojoj ćete naći uzporedjena najglasovitija sveučilišta i učena društva naše Evrope, medju kojimi blista se i Vaše ime.
Pod Vašom zaštitom, obodreni po Vas, trepteći smo mi Hrvati, mladi i ratoborni narod do jučer, sjeli za stolom znanosti.
S prejasnim imenom našega premilostivoga kralja Franje Josipa I. na čelu, s podnožjem, koje su mu udarili ljubav i žrtvovanje našega naroda i njegovih najdičnijih sinova, hrvatsko sveučilište Franje Josipa I. smie Vam pružiti desnicu, i obećat Vam, da će nastojati ter ne bude nedostojno slutnjâ, koje ste o njem gatali.

Postavljeni mi Hrvati na pragu iztoka, najskrajnji zastupnici zapadne naobraženosti na jugu austro-ugarske monarkije, visoko čemo držati na postaji, koju ste nam naznačili, luč narodnje prosvjete.

Kolajna, koju Vam poslasmo, budi Vam zalog našeg obećanja, vez našega bratimstva, znak naše harnosti.“

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Dualizem o 9. letu svojega obstanka.

Kar je Beust osnoval dualizem, vzdignile so se v Avstriji vsakovrstne nezgode in naredile iz nje, ki je bila do onihmal še mirna, bojišče za enostransko parlamentarno strahovanje narodov. Prišedši iz daljne tujine, s Saksonskega, kjer mu po vojski leta 1866 ni bilo več obstanka, je dovršil Beust, poprijemši se umotvora Deakovega, osnovo dualizma, po katerem so se Magjari popeli čez noč na teme države.

Deveto leto teče zdaj, kar gospoduje dualizem, a vsak razumen človek pripoznava, da le še životari, da nima moči vtrditi se, a tudi nasprotniki njegovi je nimajo toliko, da bi ga spodrinili. Pri osnovi njegovi imel je Beust namen, s parlamentarnimi fikcijami zadržati glas večine slovanske v Avstriji. Nekaj časa se je vrtel ta stroj na videz še precej dobro in spravljal je na dan nekatere vspehe, kateri so imeli očarati one, ki ne poznajo starodavnih razmer v državi Avstrijski — to je, pragmatično sankcijo — in moči posamesnih življenj v njej. Al to očaranje ni dolgo trajalo. Slovane navdaja zavest, da dualizem je poguben Habsburški monarhiji, tem močnejše, čem bolj so bili dosihmal le gledalci tega, kar sta Nemeč in Magjar — edna dualistična gospoda — v Avstriji počela.

Dualizem utegne še nekoliko časa preživeti, al stvarniki njegovi že sami vidijo, da njegova sistema Avstriji ni porok bodočnosti; oni vidijo, da Slovani so jedro države, najmočnejši element njeni, in da se upirali bodo nepravilni in pogubni centralizaciji po nemško-magjarskih vzorih takraj in unkraj Litave.

V kaki stiski je dandanes država, kateri sta na krmilo postavljena Nemeč in Magjar! Kamorkoli se gane, povsod se zadene ob zapreke, nikjer ne more naprej. Vsled tega zgublja vse moralne simpatije, kar se kaže najbolj na vzhodu. Čeravno so jej dežele, ki so se vzdignile za naravno svobodo človeštva, prav pred očmi in dogodbe ondi zadevajo najbolj njo, je vendar politika njena taka, da, če ne vkrene na drugo pot, bode vzhodno vprašanje se najbrže rešilo brez nje. Dokler bosta Nemeč in Magjar imela gospodstvo nad drugimi narodi, bosta Avstrijo zadrževala pri vsaki odločni delavnosti na vzunaj, ker vedno le mislita na to, da ne bi postal Slovan tretji merodajni faktor o politiki Avstrijski.

Te in enake misli potrjujejo najnovejše dogodbe v državnem zboru. Vse je razkiano, ustavoverske stranke gredo svojo pot, ter puščajo celo ministre, ki so duh od njih dubá, mesó od njih mesá, na cedilu, da človek ne vé, kdo prav za prav stoji za ministri. To se je pokazalo pri glasovanju o glasoviti Wildauerjevi postavi o državnem šolskem nadzorstvu. Opozicija se je odtegnila debati, ministri so tedaj sami glasovali zoper lastno meso — nemške ustavoverce. Kaj tacega ni še bilo v parlamentarnem življenju, in ta nenaravnost je končno edino le sad nesrečnega dualizma. Povsod dru-

god bi v tem primerljeji bilo mogoče le dvojno: ali da se razpusti parlament, ali pa gre ministerstvo; pri nas se ni zgodilo ne to ne uno.

Kakor pa se iz poškodovane, luknjaste ladije, da se reši, vse zmeče, tako tudi ustavoverna stranka stori vse, da bi se ohranila. „Centralizacija“ — to je, vsa oblast na enem kupu — to jej je načelo in to načelo jo tira dalje do brezna. Kdor je zadolžen čez glavo, dela dolgove naprej in naprej, le da bi potolažil tiste upnike, ki kričé po bobnu, in še nekaj dni pridržal si premoženje, ki ni več njegovo. Kdor je padel v vodo, plava, dokler more, če tudi naravnost proti mlinskemu kolesu, ki ga mora razdrobiti brž, ko ga doseže.

Tako zmedeno je tedaj v Avstriji dandanes vse vsled dualizma, vsled katerega v njej le nemška stranka gospoduje; a na Ogerskem je — če mogoče — še večja zmešnjava. Razvidno je to iz govora poslanca Kallaya v Ogerskem zboru o obravnavi proračuna. Ta poslanec je naravnost rekel, da trditev denarnega ministra, češ, da je proračun sestavljen na dejanski podlagi, je le zmota. Skušnje so kazale, da nobena reč ni toliko nesla, za kolikor jo je minister stavil v proračun. Minister se nadja dobre letine in upa od nje pomoči o državnih nadlogah. Al tudi to je le puhlo upanje, vsaj skušnje učé, da tudi tam nastaja revščina čedalje silnejša, kjer je bila dobra letina. Da se pokrije primanjkljaj, hoče minister povikšati davke. K temu bi se nič ne reklo, ko bi se na hip opomoglo državnim financam. Al tega ne bo, — davki bodo ostali povikšani, državna blagajnica pa vedno prazna, ker se nič ne stori za povzdigo poljedelstva in obrtnijstva in ker tudi trgovstvo ne more na trdne noge vsled dose-danje nesrečne trgovinske in železniške politike. Zato bi bilo povikšanje davkov le čin obupnosti, od katerega vlada sama ne pričakuje nobene pomoči, ki pa mora spraviti deželo na kant.“ — Tako tedaj takraj in unkraj Litave rastejo na prej krepkem drevesu vso rast zatirajoče gobe. In kdo je tega kriv? Edino le, da ni sledú ne tirú skupnega patriotičnega delovanja, ampak da le kraljuje oni „sic jubeo“ nemške stranke na eni, magjarske na drugi strani, katerima je Beust-Deakov dualizem široka vrata odprl za gospodstvo, ki se more že terorizem imenovati.

Mnogovrstne novice.

* O strašni nesreči se še zmirom veliko po časnikih govori in piše, ki se je nedavno zgodila na Franc-Jozefovi železnici poleg Schwarzenau-a na Českem, ko je več vozov, v katerih je bilo nad 130 ljudi, s kolovoza se prekucnilo v globočino kakih 13 sežnjev, 8 ljudi je mahoma mrtvih in silno razmesarjenih obležalo, mnogo družih pa hudo ranjenih bilo. Vodstvo železnice trdi, da je morala kaka hudobna roka na onem mestu izmakniti nekoliko šin in da je bil to vzrok nesreče, od drugih strani pa se pripoveduje, da to ni res in da so le delavci, ki so popravljali železnico, nemarno opravili delo; tudi se zagotavlja, da je veliko več kakor le 8 ljudi smrt storilo. Stvar se preiskuje; ali pa se bode resnica zvedela ali ne, to je vprašanje. Žalostno je pri nas v Avstriji le to, da memo tega, ko imajo, kakor na priliko na Angleškem, jako ostre postave, po katerih morajo železnična vodstva po nesrečah na železnicah prizadetim ali njihovim zapuščanim velike odškodnine plačati, pri nas ni takih postav. Se ve, da ustavoverci z ustavoverskim ministerstvom na Dunaji še niso časa imeli na take postave misliti, ker katoliško cerkev in pa Slovane na steno pritiskati je poglavitna njihova poteza! Vožnja po železnicah je v Avstriji silno draga, država jim zagotavlja dobre obresti in jim

tajo navadno okoli 48 funtov pozimi in poleti; koža pa tehta pozimi 8 funtov, poleti pa 6½ do 7 funtov. Koža teleta, ki je bilo pozimi rojeno in prvi dan po rojstvu zaklano, je debelejša, močnejša in bolj elastična; poletna koža je bolj suha in počni raje, kedar se obdeluje s strguljo. Koža pozimi rojenega in še tisti dan zaklanega teleta se v vodi bolj napne, in pri enaki teži se iz nje naredi več usnja. Ravno taka je pri ovcah in kozah.

Ti razločki v kožah pri pozimi in poleti rojenih živinčutih pa ne izvirajo iz različne hrane in sploh različnega življenja; dokaz temu je to, da se ti razločki nahajajo pri živinčutih, če tudi so matere njihove pozimi in poleti v hlevu bile in so isto klajo dobivale, kakor pri materah, ki so poleti na pašo hodile.

Da živež (hrana) ne dela razločka o tem, je razvidno iz tega, da teleta, ki so pozimi na svet prišla, ravno toliko vagajo kakor poletna teleta, le koža je teža in kaže razločke gori navedene.

Teleta vsakako pridejo pozimi v težjem kožuhu na svet, poleti pa v ložjem; vsaj je gorkeji kožuh pozimi teletom tudi bolj potreben kakor poleti.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

35. odborove skupščine slovenske Matice;

17. novembra 1875. leta.

(Konec.)

3. Potem je prišlo poročilo odseka za izdavanje knjig na vrsto.

a) Gosp. odbornik Jan. Parapat je dne 24. septembra t. l. poslal odboru to le pismo:

„Po naročilu sl. skupščine dné 15. julija 1875 podajam sl. odboru načrt slov. Matici ponujenega sestavka svojega: „Fr. And. Šega in dela njegova“ v blagovoljno presojo. Imenovano delce bode razdeljeno na dva oddelka: 1. tekst, 2. slike. Ad 1) Tekst bode prinesel: a) životopis F. A. Šege z dotično literaturo, b) natančni opis njegovih svetinj ali medalij, katerih je z malimi štampiljskimi razlikami vred 94. Teksta bode 3—4 pôle. Ad 2) Zastran slik odstopim od prvega svojega predloga, da se namreč vse svetinje dajo naslikati, in predlagam: Sl. Matica naj dá v baker ali kamen umetniško vrezati najlepše in najimenitnije rezbarske izdelke mojstra Šege. Ti so: Svetinja z mojstrovo oprsno podobo, tolarja leta 1738 in 1743 (oba redka), svetinje ali medalije na Karla Alberta, volilnega kneza Bavarskega, na njegovo volitev kot nemškega cesarja 1742, medalijon z njegovo in so-proge Marije Amalije oprsno podobo, svetinje na ženitev Bavarskega Maksa z Marijo-Ano 1747 (2), na ustanovo Monaške akademije, pol darilnega tolarja za pridne učence, svetinja za marljive kmetovalce, iz vrste 18 portretnih svetinj Bavarskih vladarjev ena ali dve, na vdovo Ferdinanda Bav. 1750, na Klementa Franca Bav., na K. Avgusta volilnega kneza Kolinskega 1750, medalijon na Jan. Teodora, škofa Ratisbonskega, ko je postal kardinal 1746, na ženitev poljskega kraljeviča Friderika Kristijana 1747, na ženitev mejnega grofa baden-badenskega 1755, v spomin na ženitev cesarja Jožefa II. z Bav. cesaričino Jozefo, na Adama F. škofa Vürzburgskega 1755, na kneza Vaclava Lichtensteina 1758, medalijon na smrt Poljskega kralja Avgusta III. 1763, sedisvakantna svetinja Frižinske škofije leta 1763, na Klem. Vaclava, škofa Frižinskega 1765, na njegovega pokrovitelja grofa Heimhausen-a 1760, in G. Lipperta, na njegovega prijatelja slikarja de Marces 1750,

na njegovega zeta slikarja Winka — skupaj 28—30. — Iz navedenih proizvodov izvrstno naslikanih bode se spoznala mojsterska roka našega rojaka in bode ob enem dokaz, kaj slovenski bistri um tudi v tej umetniški stroki premore. Z izdanjem Šegovih del se bode Matica gotovo prikupila Slovencem in inostrancem pokazala, da ni tesnosrčna, ekskluzivna, zakaj ko bi drugi narodi, zlasti Nemci, tako omejeno delovali, skoraj bi še o sebi nič ne vedeli.“

Odsek za izdavanje knjig, ki je to stvar na vse strani presojeval, nasvetuje, naj se predlog Parapatov sprejme s tem pridržkom, da se izprva poleg životopisa natisne za prvo poskušnjo le kakih 10 Šegovih slik. Če bodo potem družbeniki Matični želeli, da se jih na svetlo dá še več in bodo denarne Matične razmere ugodne, se bo sčasoma ta zbirka pomnožila; skrbi naj se pa zato, da bodo slike lično izdelane. Kedaj da se začne tisek omenjenega dela, se bo odločilo po denarni zmožnosti Matični; katere slike z životopisom vred pa naj se izdadó, to naj presodi gosp. Parapat sam. Odsek misli, da bi izmed nasvetovanih utegnile biti najzanimivejše sledeče: svetinja z mojstrovo oprsno podobo, svetinja na ustanovo Monaške akademije, pol darilnega tolarja za pridne učence, svetinja za marljive kmetovalce, svetinja v spomin na ženitev cesarja Jožefa II. z Bavarsko cesaričino Jozefo, medalijon na smrt Poljskega kralja Avgusta III. Sicer pa naj jih odbere gosp. Parapat sam, katere misli, da so najbolj sposobne Matičnemu namenu, ki je pred vsem ta, da se naš narod seznaní s slavnim umetnikom, ki je rodod bil Slovenec. — Na ta odsekov predlog je odbor z večino glasov izrekel, da se ne dá lahko sklepati o tej stvari zato, ker odbor nima rokopisa, gosp. pisatelja pa tudi ni v seji, da bi še marsikako stvar razjasnil; zato se je konečni sklep odložil do prihodnje odborove skupščine, v kateri se je najdati nazočnosti tudi gosp. odbornika Parapata.

b) Gosp. profesor Šuman je poslal Matici rokopis „znanstvene slovenske slovnice“. Rokopis so presojevali gospodje Šolar, Marn in Pleteršnik. Odsek za izdavanje knjig, naslonjen na poročilo gosp. poročevalcev, svetuje, naj se Šumanov rokopis sprejme s tem dostavkom, da se gosp. pisatelju dadó nekatere opombe, po katerih naj bi svoj rokopis še popravil; za natis se bo pa izvršil brž ko to pripusti denarni stan Matice. — Odbor sprejme ta predlog.

4. Poslednji občni zbor je bil sicer sklenil, naj bo še letos 11. občni zbor. Ker pa 11. Matično leto teče do 31. dne decembra t. l., se na vsako stran kaže bolje, da bode zbor še le meseca januarija prihodnjega leta, da se mu more predložiti popolni račun do 31. decembra 1875. leta in pa proračun za 1876. leto. Tudi bodo knjige za 1875. l. do takrat že razposlane. — Iz teh razlogov je odbor soglasno sklenil, naj bode 11. občni zbor 12. januarija 1876. l. Vsacemu gosp. poverjeniku se bode poslalo toliko vabil, kolikor je Matičarjev v njegovem poverjeništvu, njegova skrb naj bode potem, da jih razpošlje po svojem okraji; Ljubljanskim udom bode pa služnik vabila raznašal. Razglasil se bo pa vrh tega tudi po slovenskih časnikih dan občnega zbora. V tem 11. občnem zboru se voli tudi 8 odbornikov, ker po Matičnih pravilih čas onih, ki so bili 1871. leta voljeni, izteče in ti so gospodje: Marn, Pleteršnik, Praprotnik, Šolar, Žakelj, Cigale, Einspieler, Grabrijan in pa en vnanji, ker bi moralo biti po pravilih 20 vnanjih odbornikov, sedaj jih je pa vsled preselitve in smrti le 19.

Ker ni bilo nikakoršnega posebnega predloga, je po dovršenem dnevnem redu predsednik končal skupščino.